12e JAARGANG — No. 24 — 11 MAART '32

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Ds K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Ds R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, 's-Gravenhage; Ds K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Ds C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Ds F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Ds A. Ringnalda, Soerabaia; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Ds J. de Vries, Tilburg; Ds J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie:
Dr. C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: De Volkenbond. IV. — Uit de Schrift: In tegenspoed goedsmoeds. (Biddag voor 't gewas.) (Hab. 3 : 18.) — Kerkelijk Leven: Over het congres, dat niet in Nederland gehouden wordt. Prot.-Chr. Reclasseerings-Vereeniging. — Zielkunde: Psychologie als gemeengoed. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Zorg voor de werklooze arbeiders. II. — Pop. Wet. Schetsen: Het Kruis van den Heiland. IX. — Opvoeding en Onderwijs: De Emile (1762) en haar Auteur. II. — Stemmen uit onze Kerken: De Padvinderij. — Persschouw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

De Volkenbond.

IV.

De in het V.B.-statuut neergelegde gedachten bevatten ongetwijfeld goede elementen, wier uitwerking en doorvoering het leven ten zegen kunnen worden onder Gods zegen.

Los van de fouten, die er aan de formuleering kleven, van de leemten, die de regeling bevat, van de bezwaren, die er juridisch tegen moeten worden ingebracht, staat natuurlijk een tweetal reserves, die een Christen onmiddellijk maakt. De beste gedachten van het menschenhart en in het menschenleven beteekenen niets, wanneer zij niet uit God zijn en door God in hun realiseering gezegend worden. En trouwens: goede gedachten op zichzelf, noch hun realiseering, zullen het menschenhart omzetten of het menschenleven ten goede veranderen; de zonde werkt overal en steeds voort, en is als satanische macht er ook op uit om mooie gedachten en goede voornemens ten verderve in haar gareel te spannen.

Wie dan ook gedacht of vertrouwd heeft, op zuiver humanistische gronden, dat die mooie Volkenbondsgedachten een nieuwe wereld, zonder haat en wrok en tweespalt zouden scheppen, komt altijd, en altijd weer, bedrogen uit. Die heeft gerild, toen in Maart 1926 de aanvrage van Duitschland, om tot den Bond toe te treden, tot zooveel intriges, gemarchandeer en sabotage aanleiding gaf, dat in de toen gehouden vergadering over die toelating nog niet kon worden beslist, en zij eerst in September een feit kon worden. Die heeft zich het hart samengeknepen gevoeld, toen verleden jaar het Permanente Hof van Internationale Justitie over de Duitsch-Hongaarsche tolunie met de kleinst mogelijke meerderheid van stemmen een arrest wees, waarvan, op zijn zachtst uitgedrukt, niet kan ontkend worden dat meer politiek dan recht er in verwerkelijkt scheen. En die raakt nu totaal het hoofd kwijt, nu eens ontwapeningsconferentie gehouden wordt, terwijl het kanongebulder een uiterst vreedzame moordpartij (immers geen oorlog!) tusschen twee staten, die van de oprichting aan lid waren, accompagneert, en tegelijk Volkenbondsraad en Volkenbondsvergadering kennelijk geen raad weten om hun, door een dier staten ingeroepen, plicht te vervullen.

Al wie in den Volkenbond iets meer of anders ziet dan hij is of zijn kan, zal steeds weer vervallen in het meest hopelooze pessimisme, of komen tot een vernietigend veroordeelen.

Doch wie bij het licht der Schrift den mensch kent, zal allereerst al zijn gedachten, zijn werk en zijn creaties tot hun juiste proporties terugbrengen. Altemaal kunnen zij nooit meer zijn dan middelen in Gods hand, om voor het leven iets te verwerkelijken, ten goede of ten kwade. En de vraag, of wij ter bestrijding van zonde en zondegevolgen, zoodanig middel mogen gebruiken, ja of wij er niet toe genoopt worden, moet door ons beantwoord worden naar het licht, dat de Schrift ons geeft over de geoorloofdheid van het middel als zoodanig, en naar wat ons als menschen bekend is of wordt over de mogelijkheid, om met dat middel bepaalde effecten te bevorderen.

Verbiedt de Schrift, om de gedachten van solidariteit der menschheid, ook der Staten-gemeenschap, meer tot geldigheid te doen komen? Is het ongeoorloofd, de gedachte van den eisch der gerechtigheid in het volkenleven meer ingang te doen vinden? Mogen wij niet goedkeuren, wanneer gepoogd wordt althans om vredes-ideeën te verwerkelijken op een basis van handhaving van het recht?

Het antwoord hierop kan m.i. niet twijfelachtig zijn. Welnu, dan is het middel, dat Volkenbond en Volkenbondswerk zijn kan, en krachtens zijn statuut zijn wil, op zichzelf dus niet ongeoorloofd. Het kan dat worden, ongetwijfeld, wanneer dit middel misbruikt wordt voor andere doeleinden, wanneer dus onder het mom van het goede het overmachtige, het kwade wordt nagestreefd. En God zal Zijn zegen, naar den mensch gesproken, aan dat middel onthouden, wanneer het tot een afgod gemaakt wordt, en los van Diens zegen, waaraan het ook alleen hier gelegen is, van dat middel zelf alle heil wordt verwacht.

Maar anderzijds: verwerping van dat middel zonder meer, omdat het slechts een middel is, en omdat het, door menschen toegepast, telkens weer faalt, is niet te verdedigen, wanneer het op zichzelf tot het doel: rechtserkenning en rechtshandhaving zonder oorlogsgeweld, bevorderlijk kan zijn.

Die bevorderingsmogelijkheid nu zit er in het Volkenbondsoptreden ongetwijfeld.

Zijn praktijk van ruim 10 jaren heeft ook wat op de credit-zijde, en de absolute veroordeeling van zijn werk komt ook wel wat voort uit gebrek aan kennis van wat hij deed.

Het is niet zonder beteekenis, dat dank zij zijn vergaderingen, thans jaar op jaar de vertegenwoordigers van alle aangesloten staten saamkomen, elkander leeren kennen, quaesties die de wereld beroeren tezamen bespreken, en gedwongen worden om allerlei moeilijkheden met elkander publiek te behandelen, in tegenwoordigheid van andere staten-vertegenwoordigers, die in die quaesties en moeilijkheden niet onmiddellijk gemengd zijn, en er toch belang bij hebben.

Realiseeren wij ons wel eens, hoe het na den wereldoorlog zou zijn gegaan met alle sindsdien gerezen vragen en gevaren, wanneer die, gelijk voorheen, binnenskamers door geheime diplomatie behandeld hadden moeten worden?

Wat er nu op politiek, op economisch, op sociaal gebied aan tegenstellingen openbaar wordt, zou dan niet minder geweest zijn, — en hoe zou het, naar den mensch gesproken, tot oplossing hebben moeten komen?

Is het zonder beteekenis, dat Duitschland dan toch sinds einde 1926 als gelijkgerechtigde een vasten zetel in den Raad bezet, en aan alle beraadslagingen deelneemt? Heeft het aldus georganiseerd saamkomen, periodiek en publiek, niet telkens meegewerkt om oplossingen te zoeken die tot bevrediging aanleiding gaven?

De V.B. heeft voorts herhaaldelijk conflicten opgelost, en blijvend of dreigend onheil bezworen. Wij herinneren ons het gewapend optreden van Italië, dat toen Griekenland niet naar zijn zin handelde, het eiland Corfu eenvoudig bezette en dat door den V.B. tot rede gebracht werd. Evenzeer de reeds tot vijandelijkheden geleid hebbende tweespalt tusschen Griekenland en Bulgarije in 1925, toen ook een V.B.-commissie de vreedzame oplossing mocht bevorderen.

En zoo zijn er talrijke voorbeelden van meer of minder belangrijken aard.

Het economisch werk van den bond heeft, naast zijn falen inzake de slechting der tariefmuren, toch ook wel goede effecten gehad: denk alleen maar aan den wederopbouw van Oostenrijk, dat in 1922 aan den rand van den afgrond stond, en aan het welk niemand meer geld wilde geven: de V.B. interveniëerde, en mocht middel zijn om het land weer te redden.

De rechtspraak van het op 15 Februari 1922 geïnstalleerde Hof te 's Gravenhage heeft gelukkig in zijn 16 arresten en 22 adviezen die het sindsdien gaf, ook veel goeds verricht.

De V.B. heeft door zijn werk voor de vluchtelingen uit Klein-Azië, voor achtergebleven krijgsgevangenen, onder leiding van Nansen veel leed verzacht en zegen verspreid. Hij heeft de samenwerking op het gebied van hygiëne, van verkeersregelingen te water en te land, van kinderbescherming, van opiumbestrijding, van tegengaan van vrouwenhandel, stimuleerend en zelfstandig bevorderd. Hij was mede oorzaak, dat in Locarno in 1925, na de mislukking van grootscher opzet in Genève in 1924, de oude vijanden Frankrijk en Duitschland, met andere belanghebbenden, eene regeling troffen die o.a. door vrijwillige vaststelling der grenzen en het verzekeren van wederzijdschen steun bij aanranding daarvan, menschelijkerwijs een bron van voortdurende oneenigheden stopte.

En het onder zijn auspiciën werkende arbeidsbureau te Genève heeft zonder twijfel ter bevordering van het leven van den arbeid zegenrijk werk verricht.

Kortom, daar is, ook in het praktisch optreden van den V.B., veel aan te wijzen, dat in de beoordeeling van zijn beteekenis voor ons menschenleven tot voorzichtigheid noopt, wanneer onze neiging maar al te groot is om gemakkelijk te veroordeelen.

Alles bijeengenomen moet, gelijk wij in een slotartikel nog kortelijks hopen saam te vatten, ons eindoordeel als Christenen voorzichtig, maar eerlijk, dit zijn, dat wij meer biddend met hem bezig moeten worden dan nu wellicht bij velen onzer het geval is.

H. BIJLEVELD.

UIT DE SCHRIFT

In tegenspoed goedsmoeds.

(Biddag voor 't gewas.)

Ik zal mij verheugen in den God mijns heils.
Hab. 3 : 18.

Al zwijgt de Heilige Schrift verder over den persoon van den profeet, aan wien wij dit woord des Heeren danken; al wordt ook geen melding gemaakt van den tijd, waarin hij, als gezant des Heeren, is opgetreden, toch is en blijft Habakuks belijden van beteekenis voor de Gemeente des Heeren, alle eeuwen door.

Zooveel blijkt er uit, dat hij zijn volk een getrouw leidsman was in een tijd van geestelijk verval en van bezoeking des Heeren.

In den naam des Heeren zegt hij Israël de oordeelen Gods aan, terwijl hij tegelijk het getrouwe overblijfsel bemoedigt met des Heeren heil, dat in den Messias zich zal openbaren.

Het hoofdstuk, waarvan bovenstaande woorden deel uitmaken, is een gebed van den profeet, waarin hij Jehova smeekt om bewaring van zijn volk in de ballingschap, die hij voorziet, waarin hij steun vindt in de trouwe Gods, in vroeger dagen aan dat Israël betoond, en getuigenis aflegt van zijn persoonlijk geloof in de woorden: „ik zal mij verheugen in den God mijns heils".

Dat is niet de vrucht van het redeneerend verstand, maar openbaring van een groot geloof.

Habakuk is vroolijk, ja springt op van vreugde, niet als alles voorspoedig gaat naar het vleesch, als overvloed van het goed der aarde hem omringt, maar als alles tegen loopt. Als de weg om tuind is met doornen, wolken van donkerheid boven het hoofd zich samenpakken. Als het oorlogszwaard, misgewas en honger dreigen.

In zulke omstandigheden zich te verheugen is onnatuurlijk, zonden wij zoo zeggen, en de wereld vindt het ongepast.

Toch is het natuurlijk in een man als Habakuk, en wij zien het, als wij er op letten, wat de oorzaak is zijner blijdschap en verheuging des harten.

Was zijn verwachting van de zichtbare dingen?

Zoekt hij zijn heil in hetgeen het oog bekoort, het vleesch kan streelen? Ja, dàn zouden zijn vreugdeklanken te midden van tegenspoed en volksoordeelen vreemd klinken.

Habakuk verheugt zich echter in iets anders, dan wat de natuurlijke mensch doet opspringen van vreugde. Hij verheugt zich in God, in den God zijns heils, óf, zoo als wij ook kunnen lezen, vanwege God, mijn Heiland, Die mij heil teweegbrengt.

Wat den profeet oorzaak geeft van vreugde is een geestelijk goed, dat de zielsbehoeften vervult.

Wie zich verheugt in den God zijns heils, ook nu, is een verloste des Heeren, wien vergeving van zonden is te beurt gevallen, die deelgenoot is van de liefde Gods en leeft in de verwachting van het eeuwig goed.

Dat stemt onder voorspoed tot ootmoedige dankbaarheid. Onder tegenspoed tot lijdzaamheid. Met het oog op de toekomst tot kinderlijk vertrouwen.

Dat geeft in de stormen op de levenszee een vasten ankergrond, daar het ten volle verzekert, ook, dat de Heere niet zal doen omkomen in duren tijd of hongersnood, al zou er geen rund zijn in den stal, en de vijgeboom liegen.

Dat heeft Habakuk niet van zichzelf.

Dit heeft God in hem gewerkt.

Dit is de openbaring van 't geloof, als werk des Heiligen Geestes, gelijk hij dan ook zegt, dat de rechtvaardige door het geloof zal leven.

Zoo is dan de ervaring van den geloovige van den ouden dag in overeenstemming met die van den nieuwen dag, gelijk ook Johannes getuigt: „Dit is de overwinning, die de wereld overwint, n.l. ons geloof".

Dat moet zich ook nu openbaren bij de kinderen Gods, in de ernstige tijden, die wij beleven, nu de wereld rondom in beroering is, en in nood.

Inzonderheid ook, nu wij samenkomen in een ure des gebeds voor 't gewas, voor de genadige voorziening ook in onze stoffelijke nooden.

Een groote massa bidt nog, bidt nog mede, als ze weer even is opgeschrikt! Daarna gaat ze weer tamelijk zorgeloos verder, óf klachten aanheffend over uiterlijken tegenspoed, als velen ook in Habakuks dagen. Maar de oorzaak van al het leed der aarde, de zonde, de eigen zonde, wordt voorbijgezien. En tot waarachtige bekeering en verootmoediging komt het niet. In het kiezen van eigen wegen wordt meer heil gezien, dan in den vollen dienst van God.

Ja, klaagtonen over moeilijke tijden weerklinken thans luide aan alle zijden, een groot verlangen naar vrede en hernieuwde welvaart openbaart zich onder de volkeren.

Maar van een verlangen naar het heil des Heeren, als het hoogste goed, wordt weinig vernomen — laat staan van een zich verheugen in dat heil.

Moge het woord des Heeren, door den profeet tot ons gebracht, tot jaloerschheid stemmen, en smeekend uitdrijven tot den God aller genade — dan zou uit de duisternis, die thans vanwege de oordeelen Gods ons omringt, wellicht het licht te voorschijn komen. Althans dat geestelijk licht gezien worden, dat ten slotte in alle omstandigheden de ziel doet roemen in het heil des Heeren.

Dan zingen wij, ook als de tijden zich nog niet wenden:

In de grootste smarten,
Blijven onze harten,
In den Heer gerust.
'k Zal Hem nooit vergeten,
Hem mijn Helper heeten,
Al mijn hoop en lust.

En! Onze ziele vindt vertroosting.

A. D.

KERKELIJK LEVEN

Over het congres, dat niet in Nederland gehouden wordt.

Zooals ik reeds verleden week beloofde, neem ik thans een artikel op, dat Dr J. van Lonkhuyzen mij zond, in verband met wat ik voor veertien dagen hier schreef over den Calvinistenbond, zulks in antwoord op de klacht, die Prof. Grosheide geslaakt had over het feit, dat een aangekondigd congres van gereformeerden thans in Londen zou worden gehouden, hoewel het in Nederland zou hebben kunnen komen, indien niet in Nederland de daar d.d. 19 Dec. 1929 geformeerde Calvinistenbond het leven had gelaten („doodgedrukt was") onder de critiek, die op den Bond in zijn gegeven formatie was uitgebracht.

Beteekenis heeft het hierachter volgende artikel niet alleen door zijn inhoud zelf, doch ook door de omstandigheid, dat het komt van de hand van één der indertijd als bestuurslid opgetreden heeren.

Onder het opschrift: „Internationaal Calvinisme", schrijft Dr van Lonkhuyzen dan:

Een bericht in de bladen van een aangekondigd „internationale" Calvinisten-congres in Londen in Mei a.s., de discussie daarover en die over den Calvinistenbond in „De Reformatie" van 26 Febr., noodzaken mij iets over deze dingen te schrijven.

Eerst over dat congres.

Het bericht in de bladen zou doen vermoeden, dat er metterdaad een groot internationaal Calvinistencongres aanstaande is. Zoo vat blijkbaar ook Prof. Grosheide het op — zooals ik uit het van hem aangehaalde in „De Reformatie" zie. En hij bejammert het, dat dit congres niet hier gehouden wordt. En dat „een zeer belangrijke zaak ons voorbij gaat".

Nu zou ik er mij in verheugen, als het een zeer belangrijke zaak ware, dat congres, al ging het dan ook ons voorbij. En ik begrijp de smart van Prof. G., dat het — indien het zoo ware — ons dan voorbij ging. Maar noch voor het verheugen, en dies ook niet voor de smart, is veel grond. Het congres, met zooveel reclame aangekondigd, is de jaarvergadering van de Sovereign Grace Union. Daar komen gemeenlijk een, als ik het ruim neem, naar schatting, 20—25 predikanten uit onderscheidene kerkengroepen, meest Baptisten, saam. Met nog een deel van Rev. Atherton's gemeente. Naar schatting gemiddeld een 100, meest eenvoudige menschen, die zoo af en toe het „congres" bijwonen. Daar worden dan speeches gehouden, die gepubliceerd worden. Voor welke publicatie gaven verzameld worden. Men heeft hier verleden jaar ook een aantal leden van de Sov. Grace Union zoeken te winnen. En allengs heeft men er ook een aantal gewonnen in de gemeente of kring van Ds Hoeksema in Grand-Rapids, die door de classis Grand-Rapids East afgezet is om de bekende redenen. Ook zijn er hier en daar elders (Australië) enkele contribuanten voor en lezers van de uitgegeven speeches. Wat de internationale van de Mei-jaarvergadering aangaat, zoo blijkt, dat men ditmaal nog al pogingen doet om van de nieuw aangeworvene sommige contribuanten (leden van de Sov. Grace Union) uit Nederland te doen komen. Misschien ook, dat Ds Hoeksema uit Amerika, die er voor-verleden jaar was, weer komt, of iemand uit zijn kring. Maar de geheele zaak is — en dit om misverstand te voorkomen — naar mijn opvatting — niet anders dan een uitbreiding — of poging tot uitbreiding — van de Sov. Grace Union.

Nu heb ik herhaaldelijk met deze menschen gesproken, maar meen toch, dat er principieele bezwaren aan het lidmaatschap dier Union voor ons verbonden zijn. Zij stellen, als ik vroeger meer geschreven heb, sterk de uitverkiezing op den voorgrond, m.i. te eenzijdig, en zij strijden tegen Remonstrantisme en Rome. Ze vertegenwoordigen de Datheen-richting, de Kersten-fractie onder ons, voor welken laatste (Kersten) Rev. Atherton dan ook veel sympathie gevoelt. Gelijk hij schrijver dezer herhaaldelijk meegedeeld heeft. De richting kan nog nader gekend worden — behalve uit haar literatuur — uit de eenheid, welke zij gevoelt met Ds H. Hoeksema uit Grand-Rapids, zoo even genoemd. Deze preekte het voor-verleden jaar voor Rev. A. en deze laatste zou, indien zijn ziekte hem niet verhinderd had, naar Rev. Hoeksema gegaan zijn en voor hem en zijn kring opgetreden zijn. De Chr. Geref. broeders begeerden om het aankleven van die richting, Rev. Atherton bij zijn Amerikaansche reis niet te steunen. Gelijk zij hem gezegd hebben.

Nu tel ik zeker Datheen onder de Calvinisten, even zeker als Ds Kersten ook aanvankelijk tot den Calvinistenbond alhier uitgenoodigd was. Ook kan ik zien den strijd der broeders in Engeland tegen Rome en tegen het Remonstrantisme. Toch heb ik oog ook voor een andere zijde van het Evangelie. Toen ik de broeders leerde kennen was er wel een getal, dat anders gevoelde, maar de leiding daar is overwegend, en dat zou, zeiden zij, op een uiteenspatten van de Sov. Grace Union uitgeloopen hebben. Wat men niet wilde. Een Calvinistenbond in Nederland had hen mogelijk kunnen beïnvloeden. Ik heb dit namens den bond (toen in wording) gepoogd; maar de Bond hier mislukte en de ontwikkeling daar is in andere richting gegaan. Al geef ik aan deze broeders gaarne de broederhand, zij weten, dat ik enkele bezwaren tegen hun richting koester.

En nu de Calvinistenbond.

In Amerika hadden we menigmaal over een nadere aansluiting der Calvinisten geschreven en gesproken. Aan het blad, waarvan ik hoofdredacteur was („Onze Toekomst"), werd ook de literatuur van de Sov. Grace Union toegezonden. Dit deed mij besluiten bij mijn bezoek in Nederland in 1928 een hunner conferenties te bezoeken. Op die conferentie besloten we tesaam een oproep voor Internationale organisatie tot Calvinisten in andere landen te doen. De leider van de vergadering (Rev. Atherton) was er tegen, en wilde, dat de Sov. Grace Union de plaats van zulk een internationale organisatie zou innemen. Maar de meerderheid der aanwezige leden, stemde in met de gedachte, om de Sov. Grace Union een aparte nationale affiliatie van de internationale organisatie te doen zijn. Een commissie werd door de vergadering benoemd, die den grondslag, door de vergadering goedgekeurd, voor zulk een internationale organisatie, en de uitnoodiging voor organisatie tot Calvinisten in onderscheiden landen op zich nam. Ik nam op mij om de boodschap tot formatie van een organisatie in Nederland tot de broeders hier over te brengen, om als ik in Amerika zou zijn met de broeders van daar, die bereids instemming met het plan betuigd hadden, ter hand te nemen. Hier bracht ik de boodschap over aan twee voorgaanstaande mannen onder de Nederl. Calvinisten, mannen van naam en van invloed. Het plan viel in goede aarde, nauwkeurig werden plannen besproken, die weldra tot actie leidden. Ik mag niet discussies uit besloten vergaderingen meedeelen. Maar toch mag ik eerlijkheidshalve niet van alles zwijgen. Opdat men billijk zij in zijn critiek, al onderschrijf ik een deel van die critiek. Het spijt mij, dat de dingen zoo geloopen zijn, mede door eigen kortzichtigheid (daar geef ik Ds Sch. gelijk aan) [1]). Maar toch moet ik ook dit zeggen. De richting, welke men discrimineert, was bij den aanvang niet in den bond. Iets later is zij er in gebracht. Waarover ook nog iets te zeggen zou zijn. Hoewel ik toen nog naar Amerika terug zou, en de organisatie hier mij dus niet direct aanging, en ik mij ook wel wat verwonderde, meen ik toch uit de gesprekken mij te herinneren, dat men hoopte zoo de afdwalende richting te behouden. „Waarom ze uitgesloten en nog verder van ons verwijderd".

En nu weet ik precies, wat ik te hooren krijg, als ik dit zou gaan verdedigen — verdedigen had trouwens het moderamen moeten doen — dat staat zelf ook mee schuldig aan deze „torpedeering in de haven" — maar ik noem het alleen maar als een BEDOELING, die zoo men tenminste maar duidelijke statuten en grondslag maakte en daar op saamkomen eischte, niet geheel uit het oog verloren mag worden in deze tijden van zooveel verdeeldheid. En zou er dan op tijd van duur misschien niet wat te winnen geweest zijn? Maar gij zult zeggen: Dat is redeneeren uit Gods verborgen raad. En ik stem U dat toe.

Laat ons de fouten, die begaan zijn, erkennen. En ik leerde er uit, dat ik mijn geestelijke kinderen niet spoedig weer tot opvoeding aan anderen overgeef.

Toch zij men niet al te treurig. Men vergete niet, dat een Calvinisten-congres, dat wezenlijk iets beteekent, dat maar niet een naam is, heel veel geld kost. Wie zal voor de reiskosten van de vertegenwoordigers van alle einden der aarde zorgen? Wie voor de onkosten hier? En vooral als dit zich af en toe herhalen zal — wat toch moet.

Beter lijkt het mij toe, dat we eerst maar wat kleiner beginnen. En niet in het algemeen maar voor bepaalde doeleinden elkanders saamwerking zoeken. Van beneden af op. Dan kan later daaruit mogelijkerwijze een meer algemeene band ontstaan. Dr J. VAN LONKHUYZEN.

Zierikzee, 2 Maart 1932.

Tot zoover het artikel van Dr van Lonkhuyzen.

Ik behoef er niet veel aan toe te voegen. Want Dr van L. verklaart voor een groot deel de door mij ingebrachte bezwaren te kunnen aanvaarden. En voor het overige tast hij geen enkele der geopperde bedenkingen aan, en voert ook niets tot verdediging van den Bond, gelijk hij aangeslingerd werd, aan.

Behalve dan: dat men het toch zoo goed bedoelde.

Maar dáár heeft niemand onder de critici aan getwijfeld.

Al zijn er van de zijde van enkele verdedigers van den Bond — we zullen nu maar geen namen noemen — wèl enkele dingen geschreven, die aan de goede bedoeling der critiek twijfel uit spraken.

Waaraan we wel zoo wat gewend zijn.

Maar aan de bedoeling van de personen hebben we niets, als het onze taak is, niet zoozeer personen te taxeeren, als wel hun werk te beoordeelen.

Ook dezen Bond — dit vreemde creatuur, waarbij wij allen uitgenoodigd werden, ons in te lijven.

Nog wel met een uitdrukkelijk, maar in zulke zaken onder mondigen volmaakt misplaatst, verzoek om „vertrouwen".

We moesten nu maar over het graf van den Bond het „vergetende gers" laten groeien, om met Guido Gezelle te spreken.

Want het scheepje van den Bond is niet eens „in de haven getorpedeerd", o neen.

Het scheepje is met een groot lek van stapel geloopen.

Dat is nog veel erger.

En de fout zit dan ook niet bij de commandanten van een of ander torpedeerend duikbootje, doch bij de leveranciers van het schip, die het als een gesloten eenheid aandienden, zonder dat het een eenheid wàs.

Want het blijkt nu wel — ook ik klap niet uit besloten vergaderingen — dat men zelf allerminst met elkaar het eens was.

Men wilde den weg, dien Dr van Lonkhuyzen had gewezen, niet betreden.

Men wilde den weg, dien „De Reformatie" vroeger had gewezen, al evenmin betreden.

Men nam menschen op, van wie men zelf erkende, dat men ze „wilde behouden"; soms volgen kerkeraden eenzelfde methode, als ze lastige broeders ouderling maken.

Maar lastig is iets anders dan „dwalend".

„Lastig" is iets anders dan ongereformeerd.

En „dwalenden", die „ongereformeerd" zijn, moet men niet benoemen tot apologeten van het Calvinisme.

De uitkomst heeft de critiek in alle deelen bevestigd.

En wat de bedoeling betreft: heeft het bestuurslid Van der Schuit na 19 Dec. 1929 iets gedaan, om de gereformeerden bij elkaar te houden? Of is hij voortgegaan, met te verdeelen? Ik noem maar: „De Wekker"? Of hebben de „Hersteld-Verbanders" soms na dien de gereformeerde gezindheid bij elkaar gebracht? En Dr Ubbink?

We houden maar op. Het is zonneklaar, dat de „drie formulieren van eenigheid" wèl door de bestuursleden van den Bond tot grondslag werden genomen, maar dat ze bij hen als groep niet veilig waren.

Men bespare ons volk in binnen- en buitenland voortaan zulke onder-onsjes [2]), en leve in de concrete werkelijkheid. K. S.

[1]) Al gingen anderen op de brug en al kwam ik in de „bunkers" (kolenhok) terecht, mijn naam staat bij de „bestuurders" en ik ben dus mede verantwoordelijk en heb de critiek in het oog te zien. In die „bunkers" heb ik anders genoegelijke ontmoetingen gehad (ik bedoel geestelijke overeenstemming ook in zake den Bond) met de Chr. Geref. hrs. (Ds Geels en Ds Berkhoff), ook met Ds van Gricken en met wijlen Prof. Van Leeuwen.

[2]) Dit woord lijkt onvriendelijk, maar is het niet. Waar welken redelijken zin had het anders, vertrouwen te vragen in de bedoeling van de oprichters van den Bond?